

Šalia mūsų – neįkainojamas, bet užmirštas lobis

Prof. Romualdas Grigas

Skandalingai išgyvename jaunimo bėgimą iš Tėvynės. Alsuoje alsuoja užslenkantis juodas demografinės katastrofos debesys. Kažkaip sparčiai kinta, aižėja dvasinių santykių tinklai – juose vis dažniau randasi inkliuzų (intarpų), visai svetimų mūsų prigimtinai kultūrai... Reiktų šauktis pagalbos? Iš kur? Iš Briuselio ar Vašingtono? Gal – iš Dangaus?..

Nereikia! Dvasinę gyvybę tautai ir valstybei teikiantys šaltiniai čia pat, šalia mūsų. Nedovanotina užmiršti, barbariškai apaugę krūmais, avietyvais ir dilgynėmis. Apie tai ir pakalbėkime...

Lietuva – piliakalnių šalis. Vien mūsų valstybės teritorijoje jų priskaičiuojama virš pusantro tūkstančio. Daugybė jų pasilikę Baltarusijoje, Augustavo-Suvalkų krašte (Lenkija), Kaliningrado srityje (Rusija). Piliakalniai pilti dar iki Kristaus amžiaus. Bet jų – nedaug. Pagrindinis jų tinklas ėmė plėstis po baltų religinės reformos, VII-XI šimtmečiais. Iš karto skaitytojų dėmesį atkreipiu būtent į nurodytą laikotarpį. Jis buvo santykinai ramus. Nebuvo kryžiuočių, nebuvo apmąstytos ir agresyvios slavų invazijos (nors su krikščionybės bizantiškąja atmaina slavizacija slinko). Nors, tiesą pasakius, baltarusiškasis-lietuviškasis paribys išmargintas ypač tankiu piliakalnių tinklu.

Mielas skaitytojau, nuklydęs nuo autostradų ir keliaudamas jaukais vieškeliais, sustok prie pakelėje pasitaikiusio piliakalnio. Nepagailėk keliolikos minučių ir, užlipęs ant jo, parymok. Pajausi protėvių dvasios alsavimą, išgyvensi susiliejamą su Gamtos viešpatija... O jeigu dar pasklaidysi 2005 metais išleistą piliakalniams skirtą trijų tomų atlasą, įsitikinsi, kad dauguma jų buvo supilti ritualinėms apeigoms, kaip sakrali vietinės bendruomenės susirinkimo vieta. Tai buvo šventyklos po atviru dangumi. Su pasaulio Kūrėju, su Gamta mūsų protėviai bendravo, išgyveno tiesiogiai, neslegiami mūro sienų.

Iš istorijos šaltinių žinome: po hunų atsibastymo (III-IV a.) dalis mūsų giminaičių baltų užsikrėtė nomadine (klajokline) dvasia. V-VI a. Ištuštėjo pietinių galindų, sūduvių žemės. Ženkli jų dalis patraukė į Europą, į tuomet dar egzistavusią Romos imperiją. Mūsų protėviai susigriebė: Tėvynė privalėjo įgyti konkretesnius fizinius kontūrus ir dvasinės kultūros akcentus. Prisiminta nuo seno piltų piliakalnių idėja. Štai ir prasidėjo palyginus spartus jų tinklo audimas! Pririšęs kaimo bendruomenės prie gimtosios žemės, konkretizavęs Tėviškės pajautą. Dar daugiau... Piliakalnių tinklas išreiškė ne tik kokybinius pokyčius baltų apgyvendintame regione. Jis davė impulsą gimti politinei nacijai – lietuvių tautai. O ji vėliau savo sparnus išskleidė iki didžiulės imperijos susiformavimo.

Iš savo valstyvės valdžios ir struktūrų prašome nedaug. Tik dviejų ryžtingesnių žingsnių. Vienus iš kalendorinių metų (geriausiai 2016-2018-uosius) skelbti piliakalnių atminties, jų tvarkymo metais. Ir dėti pastangas, kad lietuviškieji piliakalniai būtų įrašyti į UNESCO pasaulio saugomų objektų sąvadą.

Manytume, kad pagarba piliakalniams, jų daugiafunktionalumo prisiminimas ir įprasminimas būtų ženkliai reikšmingesnis žingsnis, nei, tarkim, tie lietuviškieji objektai (paveldas), kurie jau puikuoja minėtos organizacijos sąvaduose.

Skaitytojui palieku laisvalaikyje pamąstyti apie tai, kam mes, lietuviai, turėtume būti „dėkingi“ už nedovanotiną brangiausio paveldo užmarštį.